

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ В. БРЮСОВА
BRUSOV STATE UNIVERSITY**

**ԲԱՆԲԵՐ
Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ВЕСТНИК ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ
В. БРЮСОВА
BULLETIN OF BRUSOV STATE UNIVERSITY**

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ПЕДАГОГИКА И СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

PEDAGOGY AND SOCIAL SCIENCES

2(55)

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
«ԼԻՆԳՎԱ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ**

ԵՐԵՎԱՆ - 2021

**«ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ»
ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՄ
(ՀՀ ԳՈՐԾՈՂ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՈՎ)**

ՏԱԹԵՎԻԿ ՍՈՂԻԿՅԱՆ

Հիմնաբառեր՝ կոմպետենցիա, կարողունակություն, ընդհանրական կարողունակություն, մասնագիտական կարողունակություն, գիտելիքներ, հմտություններ, արժեքներ, Որակավորումների ազգային շրջանակ, մասնագիտական որակ

Հոդվածը ներկայացնում է մասնագիտական կարողունակությունների որոշ սահմանումների վերլուծությունը՝ կենտրոնանալով ՀՀ կրթության և քաղճառայության ոլորտը կարգավորող օրենսդրական ակտերի վրա: Հոդվածում քննարկվում է այս հասկացության հայաստանյան ժամանակագրությունն ու զարգացումը: Ներկայացված կարողունակությունները հիմնականում համեմատվում են Որակավորումների ազգային շրջանակում և ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարողունակությունների հետ: Հոդվածում հիմնականում քննարկվում են մասնագիտական կարողունակությունները, իրականացվում դասակարգումը՝ հաշվի առնելով օրենսդրական ակտերում տրված սահմանումներն ու դրույթները: Փորձ է արվել քննարկել «կոմպետենտություն» և «կարողունակություն» եզրույթների տարբերությունները: Վեր են հանվել Քաղճառայության մասին ՀՀ օրենքում ներկայացված կոմպետենցիաների և Որակավորումների ազգային շրջանակում ներառված կոմպետենցիաների և կարողունակությունների ընդհանրությունները և տարբերությունները՝ ըստ ընտրանքային և մասնագիտական խմբերի: Հոդվածի եզրակացությունները կարող են հիմք հանդիսանալ մասնագիտական կարողունակությունների շուրջ ՀՀ-ում ծավալվող հետազա քննարկումների համար:

Կրթական տարածքների ինտեգրման ժամանակակից միտումները ի հայտ բերեցին համեմատաբար նոր հասկացություններ կամ հնուց կիրառվող հասկացությունների վերաիմաստավորման և

վերագործարկման միտումներ: Այդպիսի հասկացություններից է «կոմպետենցիան», որն ունեցել է իմաստային բազմավեկտոր էվոլյուցիա (ընդհանրական և մասնավոր հիմնանշանակություններով):

Ինդրո առարկա սույն հասկացությունը հայերենում ունի թարգմանական զուգահեռաձևեր՝ կարողունակություն, իրազեկություն, ձեռնահասություն, այնուամենայնիվ, այս բոլոր հնարավոր տարբերակներից հետագա ուսումնասիրության ընթացքում կկիրառենք «կարողունակություն» եզրը, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ այն շրջանառության մեջ է մտել դեռևս 2016թ.՝ կիրառվելով ՀՀ Որակավորումների ազգային շրջանակում (այսուհետ՝ ՈԱՇ) (<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=107371>):

Ընդհանուր առմամբ, կարողունակություն ասելով՝ մի շարք հետազոտողներ (Ա.Ա. Դերկաչ, Ի.Ա. Ջիմնյայա, Վ.Վ. Կրասևկի և այլն) հասկանում են անձի կրթական գործընթացում ձևավորված **ինտեգրված որակ**՝ արտահայտված գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների ձեռքբերում, որն արտահայտվում է պրակտիկ գործունեության ընթացքում: Հետազոտողների մի այլ խումբ (Է.Ֆ. Ջեյեր, Ա.Ի. Շչերբակով և այլն) կարողունակությունը ներկայացնում է որպես տեսական գիտելիքների, գործնական կարողությունների և **մասնագիտական որակների** ամբողջություն: Նրանք առանձնացնում են տեսական գիտելիքները, սովորողների և գործընկերների հետ հաղորդակցվելու և համագործակցելու կարողությունը, յուրաքանչյուրին գնահատելու, կարևորելու կարողությունը, անձնային և մասնագիտական որակների առկայությունը:

Ակնհայտ է, որ անկախ մասնագիտականի կամ ոչ մասնագիտականի տարաբաժանումից երկու խմբի հեղինակների կարծիքով, **կարողունակությունը ներկայացնում է գիտելիքների, հմտությունների, արժեքների, վերաբերմունքի դինամիկ հավաքածու:**

Բազմաթիվ գիտնականներ՝ ուսումնասիրությունների արդյունքում ներկայացրել են մասնագիտական կարողունակությունների իրենց սահմանումները: Սակայն դրանց վերաբերյալ առկա գրականության ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ մասնագիտական կարողունակությունները կարող են տարանջատվել ընդհանուր և նեղ մասնագիտական կարողունակությունների, որոնք հիմնականում արտացոլում են նեղ մասնագիտական առանձնահատկությունները:

Դեռևս 20-րդ դարի 80-90 ական թվականներին ուսումնասիրողները լայնորեն անդրադարձել են մասնագիտական կարողունակությունների սահմանմանը: Օրինակ Է. Ֆ. Ջեյերը մասնագիտական կարողունակությունները սահմանում է որպես

«մասնագիտական հմտությունների, գիտելիքների տիրապետում, ինչպես նաև մասնագիտական գործունեության ծավալում» (Zeep 2011: 10-15):

Ըստ Ի.Ա. Զիմնայայի մասնագիտական կարողունակությունները մարդու սոցիալական և մասնագիտական գործունեությամբ պայմանավորված անձնական փորձն է, գիտելիքները, որոնց հիման վրա մարդը ունակ է գործի դնել իր կարողությունները՝ որպես մասնագիտական իրազեկության, էրուդիցիայի, սոցիալական և մասնագիտական փորձի իրացման մեկտեղում (Зимняя 2004: 15-16):

Թյունինգ նախագիծը, կենտրոնանալով մասնագիտական կրթության ոլորտի վրա, առանձնացնում էր բուն մասնագիտական և ընդհանրական կարողունակությունները, որտեղ մասնագիտական կարողունակությունները սահմանվում են «հանգուցային տվյալ ակադեմիական որակավորման համար և սերտորեն առնչվում են առարկայական ասպարեզի հատուկ իմացությանը»՝ այսպիսով հիմք ստեղծելով ընդհանրապես մասնագիտական կոմպետենտության համար (Բուդաղյան, Կարաբեկյան 2010: 7):

Սակայն հետաքրքիր է մասնագիտական կոմպետենտության Մ. Պ. Տրոֆիմենկոյի սահմանումը, ըստ որի, այս համահավաք հասկացությունը դիտվում է որպես մասնագետի ներքին որակ, «որը բնորոշում է նրա՝ մասնագիտական խնդիրներ լուծելու կարողությունը, մասնագիտական գիտելիքները և ունեցած փորձը, մոտիվացիան, այդ ամենի կիրառման հետ միասին նաև մասնագիտական բնագավառում ինքնակրթվելու պատրաստակամությունը» (Трофименко 2010: 1):

Անշուշտ, մասնագիտական կոմպետենտությունը կարողունակությունների համալիր է, որը ներառում է գիտելիքները, հմտությունները և անձի ներքին հոգեբանական որակները: Ըստ անգլիացի հոգեբան Ջոն Ռավենի՝ «Կոմպետենտությունը մասնագետի ընդունակությունն է, որն անհրաժշտ է որոշակի կոնկրետ առարկայական բնագավառում կոնկրետ գործողություն կատարելու համար՝ ներառյալ նեղ մասնագիտական գիտելիքները, յուրահատուկ առարկայական հմտությունները, մտածողության ձևերը, գործողությունների համապատասխանության գիտակցումը»: Ջոն Ռավենը նշում է, որ կարողունակությունը ներառում է ոչ միայն ինտելեկտը և նրա բաղադրիչները, այլև մոտիվացիան և առանձնացնում կարողունակության 37 տեսակ կամ բաղադրիչ: Դրանց մեջ նա առանձնացնում է ինքնավստահությունը, հետադարձ կապի օգտագործումը, ինքնատիրապետումը, քննադատական մտածողությունը, որոշում կայացնելու ունակությունը, հետևողականությունը, անձնական պատասխանատվությունը, այլոց լսելու ունակությունը և այլն (Равен 2002: 281-296):

Վերը թվարկվածը մասնագիտական կարողունակություններ են, որոնք ընդհանրական են՝ անկախ մասնագիտական գործունեության ձևից:

Ամփոփելով՝ նշենք, որ մասնագիտական կարողունակությունը աշխատողի պատրաստակամությունն ու կարողությունն է՝ ինքնուրույնաբար վերլուծելու և գործնականում լուծելու մասնագիտական գործունեության ոլորտին առնչվող զգալի խնդիրներ՝ ձեռք բերված գիտելիքների, հմտությունների, փորձի, արժեհամակարգային բաղադրիչների և այլ ներքին (այդ թվում՝ հոգեբանական) ռեսուրսների հիման վրա:

Մասնագիտական կարողունակության այսպիսի ընկալումը կարող է լինել ՀՀ աշխատաշուկայում տարբեր մասնագիտական համայնքների և ասոցիացիաների գործունեության հիմքը՝ ձևավորելով համապատասխան պահանջ, որին կձգտեն բավարարել մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող հաստատությունները: Այս ուղղությամբ կրթական ոլորտում աշխատանքի մեկնարկը տրվել է Հայաստանի Հանրապետության որակավորումների ազգային շրջանակի մշակմամբ, սակայն մյուս ոլորտներում պահանջների ձևավորման աշխատանքները դեռևս սաղմնային փուլում են՝ հիմնականում ՀՀ-ում մասնագիտական ֆորմալ համայնքների՝ ասոցիացիաների, միությունների բացակայության պատճառով:

Հայաստանի Հանրապետության կրթական խոսույթում «կարողունակություն» եզրն ի հայտ եկավ բոլոնյան գործընթացների և հայաստանյան կրթության՝ միջազգային, հատկապես եվրոպական տարածքին ինտեգրման համատեքստում: Այս եզրի՝ այլալեզու կրթական խոսույթներում առկա սահմանումների ողջ բազմազանությունը, որը հիմնվում էր տարբեր հասկացությունների, հասկացական շրջանակների, այդ շրջանակներում տարբեր տարրերի շեշտադրման կամ գերակայման վրա, ժառանգվեց նաև հայալեզու կրթական խոսույթի կողմից:

Եթե Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011թ. մարտի 31-ի N 332-Ն որոշմամբ հաստատված «Որակավորումների ազգային շրջանակում» գործածվել էին «գիտելիք, հմտություն, կարողություն» եզրերը, ապա «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի մարտի 31-ի N 332-ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016թ. հուլիսի 7-ի որոշումը հաստատեց ՀՀ որակավորումների ազգային նոր շրջանակը այս անգամ Կրթական աստիճանի ու որակավորումների բնութագրմամբ ըստ «գիտելիքի, հմտությունների և կարողունակությունների (կոմպետենցիաների)»:

Կառավարության կողմից հաստատված այս փաստաթղթում հասկացության կրկնական անվանումը՝ հայերեն նորաբանությամբ և միջազգային եզրի համաժամանակյա օգտագործմամբ, վկայում էր ընդհանրապես այս եզրով ներկայացող հասկացության նոր, դեռևս ամբողջությամբ իմաստավորված չլինելու հանգամանքի մասին:

Նոր հասկացություն անվանող «կարողունակություն/կոմպետենցիա» եզրի օգտագործումը, սակայն, չէր հիմնվում այս հասկացության՝ հայաստանյան օրենսդրությամբ նախապես տրված որևէ սահմանման վրա, և այս իմաստով տալիս էր բազմապիսի մեկնաբանությունների հնարավորություն:

Այս համատեքստում հարկ է ընդգծել, որ ՈԱՇ-ից երկու տարի անց ընդունված «Քաղաքացիական ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը, որն ընդունվել է 2018թ. մարտի 23-ին, տալիս է հետևյալ սահմանումը՝

«Կոմպետենցիա՝ գիտելիքների, ունակությունների, հմտությունների և վարքագծի ամբողջություն, որն անհրաժեշտ է պաշտոնի անձնագրով նախատեսված գործառույթների արդյունավետ իրականացման համար»:

Այս օրենքի իրականացումը պայմանավորող հետագա ենթաօրենսդրական ակտերում (փոխվարչապետի որոշումը) կոմպետենցիան համարվում է քաղաքացիական ծառայողի պաշտոնի անձնագրի նկարագրության մի մաս, որը սահմանվում է՝ հաշվի առնելով տվյալ պաշտոնի առանձնահատկությունները և պետական տվյալ մարմնի գործունեության հիմնական ոլորտները: Այստեղ կոմպետենցիաները բաժանվում են երկու խմբի՝ ընդհանրական և ընտրանքային: Ընդհանրական կոմպետենցիաները տարանջատվում են ըստ աշխատակիցների ենթախմբերի, սակայն սույն աշխատանքում, նման տարանջատման նպատակ չհետապնդելով, մենք պարզապես կթվարկենք ներկայացված կոմպետենցիաները ղեկավար կազմի և մասնագիտական պաշտոնների համար խոշոր տարանջատմամբ՝

Ղեկավար կազմ՝

Առաջնորդում, աշխատակազմի/կատարողականի կառավարում, ռազմավարական պլանավորում, քաղաքականության վերլուծություն/մոնիթորինգ, ծրագրերի կառավարում, որոշումների կայացում, խնդիրների լուծում, բարեվարքություն

Մասնագիտական պաշտոնների խմբեր

Ծրագրերի մշակում, խնդրի լուծում, հաշվեփոխությունների մշակում, տեղեկատվության հավաքագրում և վերլուծություն, բարեվարքություն

Ակնհայտ է, որ ընդհանրական այս կոմպետենցիաները հստակ տարբերություններ են դնում ըստ գործառնության շրջանակների: Հիմնական տարբերությունը ղեկավար կազմի առաջնորդության, ռազմավարական որոշումների կայացման և կառավարման գործառնություններով պայմանավորված կոմպետենցիաներն են, ի տարբերություն այլ տարակարգերի աշխատակիցների, որոնց ընդհանրական կոմպետենցիաները սահմանափակվում են ընթացիկ կատարողականի ապահովման պահանջով: Հատկանշական է, որ երկու խմբերի համար էլ սահմանվում է բարեվարքություն ընդհանրական կոմպետենցիան, ինչը, ի թիվս կոգնիտիվ/ճանաչողական կարողունակությունների, ամրագրում է նաև արժեհամակարգային և վերաբերմունքային տարրը:

Նույն որոշմամբ՝ «ընտրանքային կոմպետենցիաները սահմանվում են՝ հաշվի առնելով տվյալ պաշտոնի գործառնության առանձնահատկությունները և տվյալ պաշտոնն զբաղեցնող քաղաքացիական ծառայողից ակնկալվող աշխատանքի արդյունքը» (<https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=127641>):

Որոշումը նախատեսում է ընտրանքային կոմպետենցիաների հետևյալ ցանկը, ընդ որում՝ տարբերակում չմտցնելով ղեկավար և մասնագիտական պաշտոնների խմբերի համար՝

- կառավարում արտակարգ իրավիճակներում,
- փոփոխությունների կառավարում,
- տարածքային կառավարում,
- կոնֆլիկտների կառավարում,
- ֆինանսների և ռեսուրսների կառավարում
- բանակցությունների վարում,
- հասարակության հետ կապերի ապահովում,
- ելույթների նախապատրաստում և կազմակերպում,
- ժողովների և խորհրդակցությունների կազմակերպում և վարում,
- փաստաթղթերի նախապատրաստում,
- տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ և հեռահաղորդակցություն,
- ծառայությունների մատուցում,
- բողոքների բավարարում,
- ժամանակի կառավարում:

Սույն ցանկը հուշում է այն մասին, որ ընտրանքային կոմպետենցիաներում ներառված են կառավարման (ընդ որում՝ մասնավոր բնույթի), հաղորդակցության, ՏՏ և ինքնակառավարման կարողունակություններ:

Ժամանակագրորեն ՀՀ-ում մյուս և հարաբերականորեն վերջերս տեղ գտած զարգացումը Հանրակրթության պետական չափորոշիչի հաստատումն էր (<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=149788>): Այս փաստաթուղթը հատկանշական է երկու առումով՝

ա) ի հակադրություն 2019թ. հունվարին ընդունված փոխվարչապետի որոշման, որտեղ կիրառվել էր «կոմպետենցիա» եզրը և ՈԱՇ-ի, որտեղ կիրառվել էին «կարողունակություն» և «կոմպետենցիա» եզրերը, որպես փոխլրացական հասկացություններ, այս փաստաթուղթը հայտ է ներկայացնում ամրագրել «կարողունակություն» եզրը՝ առանց միջազգային եզրի հիշատակման,

բ) ՀՀ օրենսդրությունում առաջին անգամ տրվում է այս եզրով անվանվող հասակացության սահմանում, որը, սակայն, հիրավի կենտրոնանում է հանրակրթության ոլորտի վրա:

Վերը հիշատակված փաստաթղթում գտնում ենք հետևյալ սահմանումը՝

«Կարողունակությունները սովորողի կողմից ուսումնառության և դաստիարակության գործընթացում ձեռք բերված գիտելիքի, արժեքների, հմտությունների և դիրքորոշումների հիման վրա ըստ իրավիճակի արդյունավետ ու պատշաճ արձագանքելու ձևերն են: **Կարողունակությունները** ձևավորվում են սովորողի ուսումնառության ընթացքում ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի, սովորողի կողմից ուսումնական առարկաների ծրագրերի բովանդակության յուրացման, ինչպես նաև ուսուցման գործընթացում դաստիարակության միջոցով և բխում են հանրակրթության հիմնական նպատակներից» (<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=149788>):

Համեմատական այս հետազոտության շրջանակում ոլորտային չորս փաստաթղթերի ընտրությունունը պատահական չէ, քանի որ քաղծառայության մասին օրենսդրությունը հղում է անում արդեն իսկ գոյություն ունեցող կոմպետենցիաներին որպես՝ կայացած արդյունք և նկարագրում է դրանք՝ որպես աշխատանքի կատարման նախապայման, ի տարբերություն կրթության ոլորտի փաստաթղթերի, որոնք կենտրոնանում են կարողունակությունների ձևավորման վրա: Ընդ որում, հանրակրթության պետական չափորոշիչը, որը, կարողունակությունների վրա հիմնված կրթակարգի անցման հիմնարար փաստաթուղթն է և սահմանում է հանրակրթության ողջ օրակարգը, առաջադրում է ութ կարողունակություններ, իսկ ՈԱՇ-ը, 4-8-րդ մակարդակների իր նկարագրիչներով, կամրջում է կրթության և զբաղվածության, մասնագիտական գործունեության ոլորտները՝ որպես այս աստիճաններից որևէ մեկն ունեցող անձանց ընդհանրական, ինչպես

նաև մասնագիտական գիտելիքների, հմտությունների և **կարողունակությունների (կոմպետենցիաների)** համախումբ:

«Ը բարձրագույն կրթության համատեքստում համագոյակցում են չափորոշիչները և Որակավորումների ազգային շրջանակը: Վերջինս սահմանեց որակավորման նոր նկարագրիչներ, որոնք բնութագրում են մասնագիտության կրթական ծրագրերն ավարտած և կոնկրետ որակավորում ունեցող անհատին ներկայացվող պահանջները: Ենթադրվում է, որ ՈԱՇ-ի առավել ընդհանարական նկարագրիչները պետք է մասնավորեցվեն Որակավորումների ոլորտային շրջանակների (ՈՈՇ) նկարագրիչներով կոնկրետ մասնագիտական ոլորտների համար՝ սահմանելով անհրաժեշտ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների լրակազմը («Ը բարձրագույն կրթության որակավորումների ոլորտային հինգ շրջանակների նկարագրիչները): Մշակվել են մի քանի ոլորտային շրջանակների նախագծեր, որոնք չնայած հաստատված չլինելու հանգամանքին, այնուամենայնիվ, կողմնորոշիչ են մասնագիտության կրթական ծրագրեր մշակելիս: (Բուդաղյան...2017: 90-91): Այս չափորոշիչների բազմանշանակությունը հնարավորություն է ընձեռում համակարգել մասնագիտության կրթական ծրագրերի և մասնագիտական գործունեության համար պահանջվող կարողունակությունների որոշարկման գործընթացը՝ նպաստելով երկու ոլորտների միջև ավելի մեծ ներդաշնակության ապահովմանը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Բուդաղյան Ա., Ս. Կարաբեկյան, Կոմպետենցիաների ձևավորմանն ուղղված կրթական ծրագրերի կառուցում և իրականացում, Եր., «Թասկ» ՍՊԸ, 2010, էջ 110:
2. Բուդաղյան Ա., Գրիգորյան Ա., Արդյունահեն դասընթացների և կրթական ծրագրերի մշակում, Արմենքա, Երևան 2017:
3. «Ը քաղաքացիական ծառայության մասին օրենքը՝ ընդունված է 2018 թվականի մարտի 23-ին:
4. «Ը առաջին փոխվարչապետի 2019 թ.հունվարի 11-ի N 3-Ն որոշումը՝ «Քաղաքացիական ծառայության պաշտոնի գնահատման, դասակարգման, անվանումների, քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների անձնագրերի կազմման, պաշտոնների ընդհանուր համակարգում տեղակայման, իրավունքների և պարտականությունների, անվանացանկի վարման, ինչպես նաև տվյալ քաղաքացիական ծառայության պաշտոնն զբաղեցնելու համար քաղաքացիական ծառայողին մասնագիտական գիտելիքների ու

կոմպետենցիաների տիրապետման տեսանկյունից ներկայացվող պահանջներ սահմանելու»:

5. Հավելված ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հուլիսի 7-ի N 714 - Ն որոշման «Հավելված ՀՀ կառավարության 2011 թվականի մարտի 31-ի N 332 - Ն որոշման Հայաստանի Հանրապետության որակավորումների ազգային շրջանակը:
6. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2010 թվականի ապրիլի 8-ի N 439-ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» 4 փետրվարի 2021 թվականի N 136-Ն որոշում:
7. Деркач А.А., Психология развития профессионала / А.А. Деркач, В.Г. Зазыкин, А.К., Маркова, М., РАГС, 2000, 125с.
8. Зеер Э.Ф., Психология личноно ориентированного профессионального образования, Екатеринбург, Изд-во Ур. ГПУ, 2000, 39-45с.
9. Зеер Э.Ф., Психология профессионального развития: методология, теория, практика, Екатеринбург, 2011, 160 с.
10. Зеер Э.Ф., Психология профессионального образования: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Э.Ф. Зеер. 2-е изд., перераб. - М., Изд-во Моск. психолого-социального ин-та; Воронеж: НПОМОДЕК, 2003, 480 с.
11. Зимняя И.А., Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании: авторская версия /М. : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004, 40 с.
12. Зимняя, И.А., Педагогическая психология: Учебник для вузов Издание второе, доп., испр. и перераб. - М., Логос, 2001, 384 с.
13. Краевский, В.В., Методология педагогики: Пособие для педагогаисследователей, Чебоксары, Изд-во Чуваш. ун-та, 2001, 244 с.
14. Равен Дж. - Компетентность в современном обществе, М. 2002, 396с.
15. Трофименко М. П. Профессиональная компетентность и ее место в подготовке будущего педагога, М., 2010, с. 10.
16. M. Mulder, T. Weigel and K. Collins The concept of competence in the development of vocational education and training in selected EU member states - a critical analysis, A critical analysis. Journal of Vocational Education and Training, 59,1, 65-85
17. Martin Mulder, Judith Gulikers, Renate Wesselink, Harm Biemans The new competence concept in higher education: error or enrichment?, Paper presented at the AERA, New York, March 25, 2008.

REFERENCES

1. Bowdaghyan A., S. Karabekyan, Kompetencianeri d'avormann owghghvac' krt'akan c'ragreri kar'owcowm & irakanacowm, Er. «Task» SPY', 2010, e'j 110:
2. Bowdaghyan A., Grigoryan A., Ardyownahen dasy'nt'acneri & krt'akan c'ragreri mshakowm, Armenqa, Er&an 2017
3. HH qaghaqaciakan c'ar'ayowt'yan masin o'renqy' y'ndownvac' e' 2018 t'vakani marti 23-in:
4. HH ar'ajin p'oxvarchapeti 2019 t'.hownvari 11-i N 3-N oroshowmy' «Qaghaqaciakan c'ar'ayowt'yan pashtoni gnahatman, dasakargman, anvanowmneri, qaghaqaci-akan c'ar'ayowt'yan pashtonneri and'nagreri kazmman, pashtonneri y'ndhanowr hamakargowm teghakayman, iravownqneri & partakanowt'yownneri, anvanacanki varman, inchpes na& t'yal qaghaqaciakan c'ar'ayowt'yan pashtonn zbaghecnelow hamar qaghaqaciakan c'ar'ayoghin masnagitakan giteliqneri ow kompetencianeri tirapetman tesankyownic nerkayacvogh pahanjner sahmanelow»:
5. Havelvac' HH kar'avarowt'yan 2016 t'vakani howlisi 7-i N 714 - N oroshman «Havelvac' HH kar'avarowt'yan 2011 t'vakani marti 31-i N 332 - N oroshman Hayastani Hanrapetowt'yan orakavorowmneri azgayin shrjanaky':
6. «Hayastani Hanrapetowt'yan kar'avarowt'yan 2010 t'vakani aprili 8-i N 439-n oroshman mej p'op'oxowt'yownner katarelow masin» 4 p'etrvari 2021 t'vakani N 136-N oroshowm:
7. Derkach A.A. Psihologija razvitija professionala / A.A. Derkach, V.G. Zazykin, A.K. Markova. M.RAGS,2000, 125s.
8. Zeer Je.F. Psihologija lichnostno orientirovannogo professional'nogo obrazovanija. – Ekaterinburg: Izd-vo Ur.GPPU, 2000, 39-45s.
9. Zeer Je.f. Psihologija professional'nogo razvitija: metodologija, teorija, praktika, Ekaterinburg, 2011. - 160 s
10. Zeer Je.F. Psihologija professional'nogo obrazovanija : ucheb. posobie dlja studentov vyssh. ucheb. zavedenij / Je.F. Zeer. 2-e izd., pererab. - M.:Izd-vo Mosk. psihologo-social'nogo in-ta; Voronezh: NPOMODEK, 2003, 480s.
11. Zimnjaja I.A. Kljuचेve kompetentnosti kak rezul'tativno-celevaja osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii: avtorskaja versija /M. : Issled. centr problem kachestva podgotovki specialistov, 2004. - 40 s.
12. Zimnjaja, I.A. Pedagogicheskaja psihologija: Uchebnik dlja vuzov Izdanie vtoroe, dop., ispr. i pererab. - M.: Logos, 2001. - 384 s

13. Kraevskij, V.V. Metodologija pedagogiki: Posobie dlja pedagogoissledovatelej.- Cheboksary: Izd-vo Chuvash. un-ta, 2001.- 244s.
14. Raven Dzh. - Kompetentnost' v sovremennom obshchestve, M. 2002. 396s.
15. Trofimenko M. P. Professional'naja kompetentnost' i ee mesto v podgotovke budushhego pedagoga, M., 2010 str. 10

ТАТЕВИК СОГИКЯН - ПОНЯТИЕ "ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ" В СФЕРЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (НА ПРИМЕРЕ ДЕЙСТВУЮЩЕГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ)

Ключевые слова: компетенция, общая компетенция, профессиональная компетенция, знания, навыки, ценности, Национальная рамка квалификаций, профессиональное качество

Статья представляет анализ некоторых определений профессиональных компетенций, обращая особое внимание на законодательные акты, регулирующие сферу образования и государственной службы Республики Армения. В статье рассматривается хронология и эволюция этого понятия в Армении.

TATEVIK SOGHIKYAN - THE CONCEPT OF PROFESSIONAL COMPETENCE IN EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL SECTORS (WITH REFERENCE TO THE RA LEGISLATION)

Keywords: competence, competency, general competence, professional competence, knowledge, skills, values, National Qualifications Framework, professional quality

The article presents the analysis of a number of definitions on competences, focusing on the legislation, regulating the RA education and civil service sectors. The article discusses the chronology and evolution of the concept in Armenia.

Ներկայացվել է՝ 21.04.2021

Գրախոսվել է՝ 19.04.2021

Երաշխավորվել է ԲՊՀ Մանկավարժության և լեզուների դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնի կողմից՝ 23.04.2021